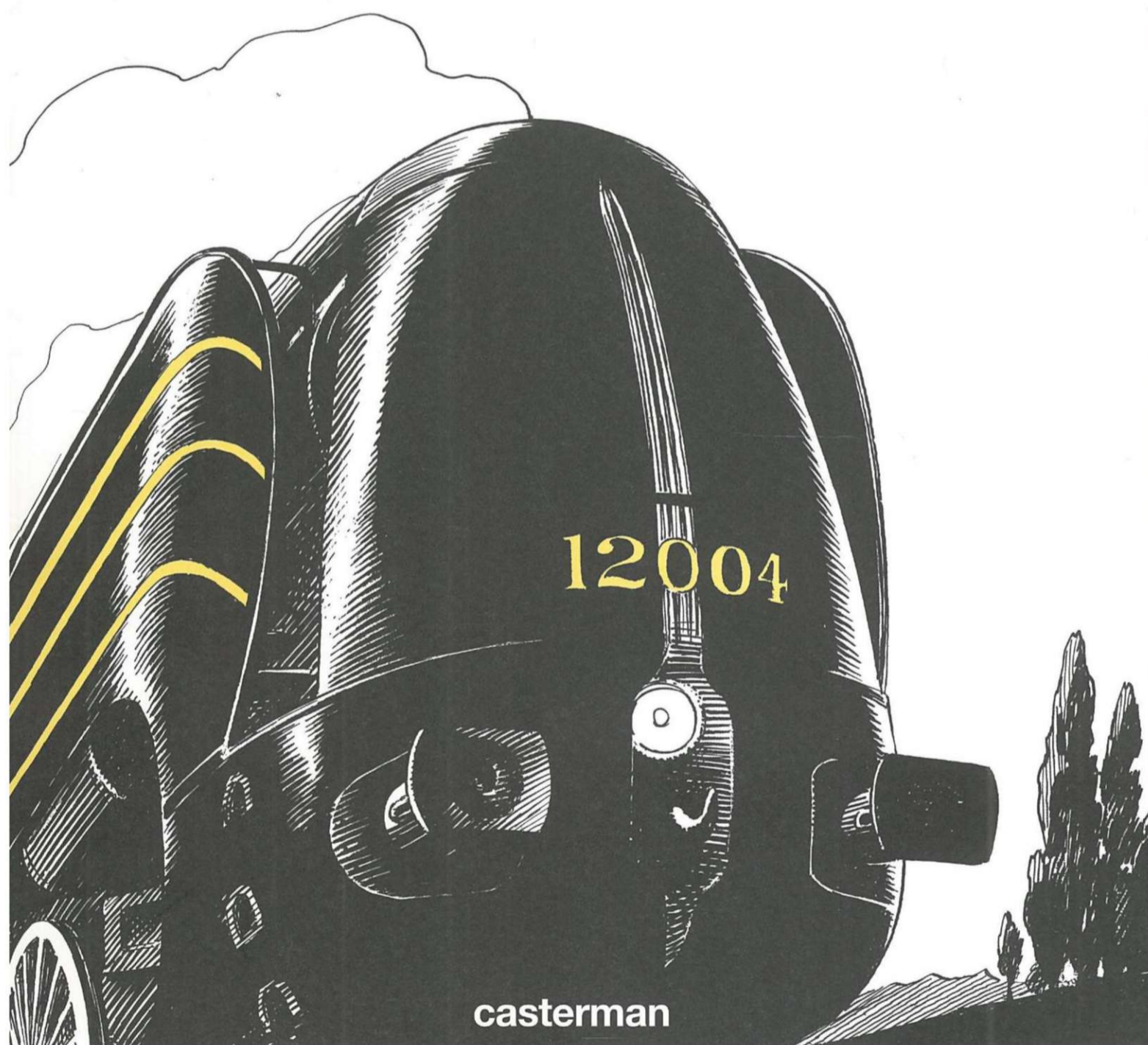

FRANÇOIS SCHUITEN

DE 12

VARIATIES OP DE ATLANTIC TYPE 12

Het was een regenachtige ochtend naast het station van Leuven, waar zich een van de grootste depots van oude locomotieven en wagons van de NMBS bevond. We gingen binnen in een loods die afgeladen vol stond met spullen in alle soorten en maten: van vervangonderdelen (vaak verroest) tot standbeelden die ooit stationsgevels hadden verfraaid. In de loop der jaren had men er een fascinerend samenraapsel van oude dingen verzameld.

Er was een wedstrijd uitgeschreven en mijn team was uitgekozen om een tentoonstellingsruimte voor treinen te ontwerpen in het station van Schaarbeek, in het noorden van Brussel. We waren naar het depot gekomen op onze zoektocht naar materieel dat we konden gebruiken voor het toekomstige spoor museum.

Op dat moment had België alleen een klein museum boven het Noordstation. Het deed het belang en de rijke geschiedenis van de Belgische spoorwegen, en de invloed ervan in Europa en de wereld, nauwelijks eer aan.

Al in 1965 was er officieel sprake van om een museum op te richten. Men raakte het er echter nooit over eens of zo'n project wel nodig was. Velen twijfelden dan ook of het ooit het levenslicht zou zien. Dat we nu tussen de treinstellen stonden te dagdromen over het museum, was niet minder dan een mirakel. Een nieuwe tentoonstellingsruimte ontwerpen die zowel het verleden, het heden als de toekomst van de spoorwegen belichaamt, dat was onze missie.

We kwamen in de centrale hal van het depot. De vuile ramen lieten nauwelijks licht door. Van sommige locomotieven zagen we enkel het silhouet... Het zorgde voor een mysterieuze sfeer in de vochtige, kille hal. Het was opwindend om tussen de in rijen opgestelde gevaartes te sluipen en een hand langs oude postwagens, kraanlocomotieven en vrachtwagons te laten glijden. Van stoomlocomotief tot elektrische trein: voor onze ogen speelde de geschiedenis zich in versneld tempo af. Hier had de NMBS alles ondergebracht wat ooit op de sporen had gereden... en soms door een wonder van de schroothoop was gered. Dat we sommige van deze pareltjes konden bewonderen, was slechts te danken aan de goodwill van sommige bestuurders, de passie van spoorwegwerkers en het lobbywerk van erfgoed specialisten.

Het depot van Leuven was het grootste, maar niet het enige. Wat ze gemeen hadden, was hun abominabele staat: soms lekte het dak en had men er een dekzeil over gespannen. Het gaf een sombere en tegelijk prachtige indruk, van vergane en verlaten glorie die we elders zouden trachten te herstellen. Het resultaat was een magische geheimzinnigheid die zelfs de beste decorbouwers misschien nooit zouden kunnen nabootsen.

Ik wandelde rond een stokoud houten rijtuig en stond plots oog in oog met de Atlantic Type 12. Wat een verrassend weerzien! Onbewust kende ik de locomotief van de talrijke afbeeldingen op affiches, postzegels en foto's waarop deze ster van de NMBS de afgelopen zes decennia was vereeuwigd. Jarenlang was deze stoomlocomotief het toonbeeld van moderniteit. Bij de eerste

restritten waren de ontwerpers verbluft over haar snelheid. Die leverde haar in 1939, toen ze sneller reed dan 165 km/u, de Blauwe Wimpel op.

Wat eerst in het oog sprong, was de donkergroene kleur met lichtgele strepen. Daarna viel me het aerodynamische ontwerp op, het gespleten schild en de zijdelingse openingen met daarin wielen van 2,10 meter. De Franse ontwerper André Huet en de Belgische ingenieur Raoul Nottesse hadden met succes een evenwicht gevonden tussen vorm en techniek. De locomotiefbouwers van Cockerill vervaardigden zes modellen van de Type 12. De 12.004 werd in 1964 gered van de schroothoop, vermoedelijk door de tussenkomst van enkele gepassioneerde spoorwegwerkers die met lede ogen zagen hoe een stukje geschiedenis dreigde te verdwijnen.

De aanwezigheid van de Type 12 had iets hypnotiserends. Ik stond voor een tuig dat tegelijk uit het verleden en uit de toekomst leek te komen. De aanraking van het metaal gaf me de onweerstaanbare drang om haar te tekenen. De schone slaapster lag geduldig haar moment af te wachten... Anderen die oog hadden voor haar charme hadden haar al eens eerder gewekt, in de jaren 1980. Het publiek kon de locomotief toen bewonderen tijdens een handvol ritten. Maar het sprookje was van korte duur. Het onderhoud en de besturing waren ongetwijfeld te gecompliceerd...

Het lag voor de hand dat het project Train World rond de 12.004 moest draaien. Maar ik kon toen nog niet vermoeden dat ik door de locomotief bezeten zou raken. Alles wat ik erover hoorde en ontdekte gaf me zin om verhalen te vertellen, illustraties te maken... Maar ik was ook bang. Hoe kon ik al haar kracht en energie op papier vatten?

Door een voorwerp voortdurend te tekenen, krijgt men toegang tot de denkwereld van de ontwerpers ervan. Ik sprak met machinisten en bestuurders en ontdekte dat ze een haast menselijke relatie hebben met hun locomotief. Wie in een oud rijtuig de bestuurdersruimte betreedt en ziet hoe de machinist het vuur aanstookt en de hendels bedient, begrijpt pas wat voor hard en moeilijk beroep het is. Oneffenheden in het traject, rook die alles verduistert, wind en regen die vrij spel hebben in de cabine: deze mensen zijn één met hun locomotief. Je ziet met eigen ogen hoe de energie wordt opgewekt die de loodzware treinen doet voortbewegen. Je voelt verwondering, een angstaanjagende fascinatie en ontzaglijke bewondering voor deze heren van het spoor.

In de stilte van mijn tekenatelier volgde een moeizaam proces: ik wou alle emoties die ik gevoeld had opnieuw beleven en op papier zetten. In deze tekeningen heb ik getracht de vreemde opwindende en aantrekkingskracht van de locomotief te vatten en te begrijpen.

Nu de Type 12 in Train World eens te meer in het middelpunt van de belangstelling staat en een decor heeft gekregen dat haar grandeur tot leven moet wekken, hoop ik dat ze bij het publiek dezelfde aantrekkingskracht, passie en fascinatie kan opwekken als bij mij, en dat ze ons nog lang mag verwonderen en doen dromen.

François Schuiten

Pagina 3
de Type 12 in het depot van Leuven
foto van Marie-Françoise Plissart, verlevendigd met
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 4
de Type 12 voorafgaand aan de restauratie in
het depot van Leuven
foto van Marie-Françoise Plissart, verlevendigd met
acryl en potlood

Pagina 5
tekening voor *Libération*, herwerkt in 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina's 6-7
tekening voor *Imageries d'Epinal*, herwerkt
in 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina's 8-9
afbeelding overgenomen uit *Schoonheid*, 2012
Oost-Indische inkt

Pagina 10
illustratie, 2015
Oost-Indische inkt

Pagina 11
illustratie, 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 12
afbeelding overgenomen uit *Schoonheid*, 2012
Oost-Indische inkt

Pagina 13
ongebruikte cover voor *Schoonheid*, 2012
potlood en Oost-Indische inkt

Pagina's 14-15
illustratie voor de Belgische filatelie, 2014,
herwerkt in 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina's 16-17
afbeelding overgenomen uit *Schoonheid*, 2012
Oost-Indische inkt

Pagina 18
illustratie voor de Belgische filatelie, 2014,
herwerkt in 2015
Oost-Indische inkt

Pagina 19
illustratie voor een zeefdruk door Gilles Ziller,
2015
Oost-Indische inkt

Pagina 20
illustratie voor de publicatie van *Schoonheid*,
2012, herwerkt in 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 21
illustratie, 2012
potlood

Pagina 22
illustratie rond Brussel, 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 23
illustratie als eerbetoon aan de Amerikaanse
spooraffiches, 2012
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 24
illustratie voor Infrabel, herwerkt in 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 25
illustratie, 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 26
verlevendigde zwart-witfoto, 2015
acryl en potlood

Pagina 27
eerbetoon aan de grote spooraffiches, 2012,
herwerkt in 2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 28
eerbetoon aan de grote Amerikaanse
spooraffiches, 2012
acryl en potlood

Pagina 29
eerbetoon aan de grote Amerikaanse
spooraffiches, 2012
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 30
boven: kleurstudie voor een zeefdruk door
Gilles Ziller, 2014
acryl en potlood

Pagina 30 – onderaan
3 en 4: hedendaagse locomotief naar Type 12
in Japan en Duitsland, 2013
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 31
kleurstudie voor een zeefdruk door Gilles
Ziller, 2014
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina's 32-33
zeefdruk voor Champaka, 2012, herwerkt in
2015
acryl, potlood en Oost-Indische inkt

Pagina 34
illustratie overgenomen uit *Schoonheid*, 2012
Oost-Indische inkt

Pagina 35
illustratie 2012
Oost-Indische inkt

Pagina 36
illustratie voor een zeefdruk door Gilles Ziller,
2014
Oost-Indische inkt

Pagina 37
verlevendigde zwart-witfoto, 2012
acryl en potlood

Pagina 38
verlevendigde zwart-witfoto, 2012
acryl en potlood

Pagina 39
Martinitoren in Brussel, verlevendigde foto van
Marie-Françoise Plissart, 2012
acryl en potlood

Pagina's 40-41
verlevendigde foto van Marie-Françoise
Plissart, 2012
acryl en potlood

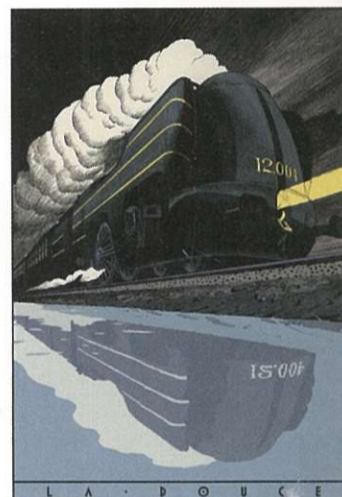
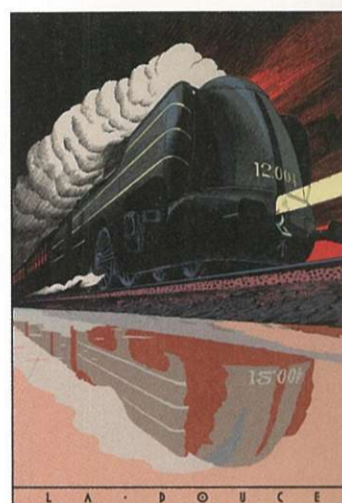
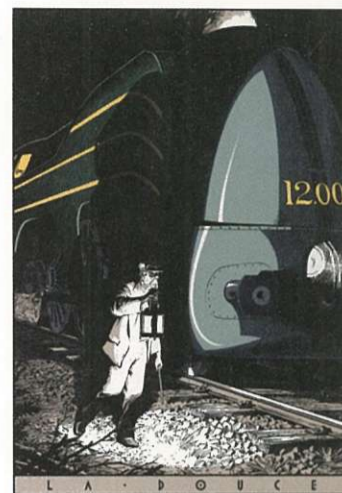
Pagina's 42-43
Germoirbrug, verlevendigde foto van
Marie-Françoise Plissart
acryl en potlood

Pagina's 44-45
Europese wijk, 2012, verlevendigde foto van
Marie-Françoise Plissart
acryl en potlood

Pagina 46
tekening voor het decorontwerp van *Drie
technologieën* voor Train World, 2008
acryl en potlood

Pagina 47
eerste decorschets voor de ruimte van *Drie
technologieën*, 2007
potlood

Pagina 48
zeefdrukken door Gilles Ziller

www.casterman.com

© Casterman 2015

Grafisch concept: Studio Casterman BD
Vertaling: Crystal Clear Translations

Rechten van vertaling en reproductie voor alle landen voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Gedrukt in juli 2015 door Lego (Italië), op Gardapat Classica-papier van 150 g.

ISBN: 978-90-303-7128-1
Depotnummer: D.2015/0053/377
L.10ENPN000956.N001